

แนวทางและรูปธรรมแก้ไขปัญหาน้ำสิ้นเกษตรกร

กรณีศึกษากลุ่มดอนมะโนราพร้อมใจ
จังหวัดสมุทรสงคราม
และครอบครัวนายบุญรอด เทียมสมชาติ
เกษตรกรผู้ทำสวนผสมผสาน
จังหวัดสมุทรสงคราม

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร่พรมแดน
กรกฎาคม 2558

กลุ่มดอนมะโนราร่วมใจ

วลี นาคสุวรรณ

กลุ่มดอนมะโนราร่วมใจ เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อร่วมกันผลักดันพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เนื่องจากที่ผ่านมานโยบายของรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาการเกษตรเพื่อการส่งออกได้ส่งผลทำให้เกษตรกรต้องกู้เงินเพื่อนำมาลงทุน แต่เมื่อผลผลิตออกมากลับถูกกดราคาซื้อ จนไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ ก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูน และต้องสูญเสียที่ดินทำกินในที่สุด จึงรวมกลุ่มกันเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

พ.ร.บ.กองทุนฯ นี้ มีเกษตรกรเป็นผู้ร่วมกันเขียนและนำร่างเสนอที่รัฐสภา มีจุดเริ่มต้นที่ภาคอีสาน นำโดยผู้นำเกษตรกร อาทิ นายวีรพล โสภาน นายนคร ศรีวิวัฒน์ และนายบำรุง คะโยธา เนื่องจากได้สรุปบทเรียนพบว่าที่ผ่านมาเกษตรกรต่างทำตามวิถีของตนเอง ต่างคนต่างทำ จึงเกิดแนวคิด/แนวทางในการแก้ไขปัญหาเหมือน พ.ร.บ.สถาบันการเงิน คือการก่อตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้เพิ่ม ได้แลกเปลี่ยนและพัฒนาการเรียนรู้ อีกทั้งยังพบว่าในอดีตเกษตรกรมักไม่มีอำนาจต่อรองกับภายนอก แต่จากการรวมกลุ่มจะทำให้ต่อรองได้ และหากรวมกลุ่มผลิตร่วมกัน จะทำให้ลดต้นทุนได้ จึงส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม

โดยกลุ่มดอนฯ ได้ร่วมเคลื่อนไหวผลักดันกับเกษตรกรทั่วประเทศมาตั้งแต่ประมาณปีพ.ศ.๒๕๓๘ กระทั่งปีพ.ศ.๒๕๔๒ จึงเกิดพ.ร.บ.กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔ จากนั้นได้เคลื่อนไหวผลักดันอย่างต่อเนื่องจนได้รับการขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ทะเบียนหนี้) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖

ทั้งนี้การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ทะเบียนหนี้) หนี้ที่นำมาขึ้นทะเบียนต้องเป็นหนี้อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ ๑.หนี้ที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมของรัฐ ๒.หนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ๓. หนี้จากนิติบุคคลตามที่คณะกรรมการกำหนด เช่น บริษัทน้ำตาลต่างๆ บริษัทสินทรัพย์ต่างๆ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน ธนาคาร

พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และ ๔.หนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมจากสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์)

หลังจากกลุ่มดอนฯ ได้ขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกรกับกองทุนฟื้นฟู เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบันมีประธานกลุ่มมาแล้ว ๓ คน กลุ่มมีวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อจัดทำแผนหรือโครงการในการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรที่เกิดจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้เกษตรกรฟื้นฟูอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และได้รับการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างองค์กร

กลุ่มตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๕๘ ม.๑ ต.ดอนมะโนรา อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม จำนวนสมาชิก ๑๙๔ ราย มีคณะกรรมการ ๑๕ คน ชุดปัจจุบันประกอบด้วย นายบุญรอด เทียมสมชาติ ประธาน นายอนันต์ คุชก ชิว รองประธาน นายพิสิษฐ์ ใจสวัสดิ์ รองประธาน นายวงศกร เกื้อกุล เลขานุการ นายสมบัติ บริบูรณ์ ผู้ช่วยเลขานุการ นางสาววันทนา ปานทรัพย์ เหมัญญิก นางอนัญพร อัมพะวะละลิน ผู้ช่วยเหมัญญิก นายพรศักดิ์ เจนจบเขต กรรมการ นางจรรยา เกื้อกุล กรรมการ นายถวิล อิมเอี่ยม กรรมการ นางแข่งเฮา ลิ่งเรือ อนันต์ กรรมการ นายจำรัส กำนิจอุย กรรมการ นายสมบุญรณ์ สายสุวรรณ กรรมการ นายถวิล มีศิริ

กรรมการ และนายถาวร กลิ่นปรุง ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โดยมีวาระการทำงาน ๒ ปี เมื่อครบวาระจะมีการเสนอรายชื่อแล้วโหวตเพื่อเลือกกรรมการชุดใหม่ ซึ่งจะต้องมีสมาชิกรับรองเสียงข้างมากจึงถือว่าได้รับเลือก ทั้งนี้คณะกรรมการชุดปัจจุบันครบวาระมา ๓ ปีแล้ว แต่สมาชิกแจ้งว่าไม่ต้องเลือกตั้งใหม่ให้ชุดเดิมนี้นำปฏิบัติงานต่อไป

สมาชิกของกลุ่มฯ กระจายอยู่ในพื้นที่ ต.แพรงหนามแดง ๖ ราย ต.แม่กลอง ๓ ราย ต.คลองเขิน ๗ ราย ต.จอมปลวก ๘ ราย ต.ดอนมะโนรา ๗๘ ราย ต.ท้ายหาด ๑ ราย ต.นางตะเคียน ๒๑ ราย ต.บางแก้ว ๒ ราย ต.ท่าคา ๓๑ ราย และอื่นๆ ๓๔ ราย ประกอบอาชีพ เลี้ยงกุ้ง ๙ ราย ทำสวน ๔๙ ราย และอื่นๆ (เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป-โกยดิน ดายหญ้า และเก็บเกี่ยวผลไม้) ๑๖ ราย (ข้อมูลการประกอบอาชีพจากสมาชิกที่กลุ่มรับรอง ๗๔ ราย-กลุ่มรับรองหมายถึงได้รับการตรวจสอบจากกลุ่มแล้ว มีเสียงข้างมากรับรองเกินกึ่งหนึ่ง สมาชิกที่ไม่รับรองคือ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่เป็นไปตามข้อบังคับของกลุ่ม)

รูปแบบการทำงานและแนวทางแก้ปัญหาของกลุ่ม

กลุ่มดอนมะโนราร่วมใจ มีระเบียบการรับสมาชิกคือต้องเป็นเกษตรกรและมีที่ดิน มีเอกสารสัญญาการเป็นหนี้และใบรับรองการเป็นหนี้เพื่อเกษตรกรรวม พร้อมทั้งสำเนาบัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน สำหรับอาชีพทำสวน มีใบรับรองขึ้นทะเบียนเกษตรกร หรือการให้บุคคลทางราชการรับรองได้ ๓ คน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ สำหรับอาชีพประมงน้ำลึก ต้องมีอาชีพบัตร ใบทะเบียนเรือ ถ้าอาชีพประมงชายฝั่ง ต้องมีใบอนุญาตทำกินทางชายฝั่ง

โดยกลุ่มฯ ให้ความสำคัญกับเรื่องการใส่ใจของสมาชิกในการทำงานร่วมกับกลุ่ม ร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียง ปัจจุบันมีสมาชิกที่ร่วมเคลื่อนไหวและประชุมอย่างต่อเนื่องประมาณ ๕๐ คน (ส่วนหนึ่งคือเป็นกรรมการ และอีกส่วนคือคนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหานี้สิน) กลุ่มมีการเก็บค่าสมาชิกแรกเข้า ๑,๐๐๐ บาท แต่ไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการประชุมประจำเดือน มีระเบียบข้อบังคับที่ร่างไว้แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่ถ้าขาดประชุม ๓ เดือน ติดต่อกันจะสิ้นสุดการเป็นสมาชิก ซึ่งประธานและกรรมการชุดนี้ต้องศึกษาในรายละเอียดของระเบียบข้อบังคับก่อนเพราะไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเวลานานแล้ว

กลุ่มมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินสมาชิกตามระเบียบของ พ.ร.บ.กองทุนฟื้นฟูฯ คือการซื้อหนี้ และปรับโครงสร้างหนี้ (ปคน.) ซึ่งต้องเป็นหนี้เสีย (NPL) ไม่น้อยกว่า ๓ ปี และเจ้าหนี้นิยมนให้ กฟก.ชำระแทน โดยเกณฑ์การซื้อหนี้แยกตามวงเงินหนี้ และกองทุนฯ ต้องซื้อตามสภาพหนี้ เริ่มจากรายที่เร่งด่วนที่สุด คือ ๑.ถูกฟ้องล้มละลาย ๒.ถูกบังคับขายทอดตลาด ๓.การดำเนินคดี ๔.เป็นหนี้เสีย NPL ซึ่งการซื้อหนี้จะเป็นการเปลี่ยนเจ้าหนี้อายุที่กองทุนฯ

การซื้อหนี้กับการปรับโครงสร้างหนี้ เป็นเงื่อนไขของธนาคารกับกองทุนฯ ที่ตั้งขึ้นมา ข้อที่เหมือนกันคือต้องเป็นหนี้เสียไม่น้อยกว่า ๓ ปี และสถาบันการเงินเจ้าหนี้ต้องยินยอม จากนั้นจะมีรายละเอียดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น วงเงิน เกณฑ์การซื้อหนี้จะแยกตามวงเงิน สถานภาพหนี้ การซื้อหนี้จะดูที่ความเร่งด่วนของหนี้ ๑.เร่งด่วนที่สุดคือโดนฟ้องล้มละลาย ยึดทรัพย์ หรือไม่มีทรัพย์แล้ว รองลงมาคือบังคับขายทอดตลาด และการดำเนินคดี ๒.หนี้เสีย NPL ที่ยังไม่ดำเนินคดี เป็นการคัดโดยสถาบันเจ้าหนี้ร่วมกับกองทุนฯ ทางกลุ่มดอนฯ ไม่มีบทบาทในการนำเสนอใดๆ อาทิ อยากซื้อหนี้รายนี้ แต่กลับได้รับการปรับโครงสร้างหนี้แทน แต่กองทุนฯ ได้จัดลำดับรายชื่อไว้แล้วจากทะเบียนเกษตรกรของแต่ละกลุ่มตามสถานภาพหนี้ และส่งรายชื่อให้กับสถาบันเจ้าหนี้ ถ้าเจ้าหนี้นิยมนขายกองทุนฯ จึงจะซื้อได้

เมื่อซื้อหนี้แล้ว หลักทรัพย์ค้ำประกันจะโอนมาที่กองทุนฯ เพราะซื้อหนี้จากสถาบันเจ้าหนี้เดิมแล้ว มีเงื่อนไขที่เหมือนกันคือ ตัดดอกเบี้ยยั้งทั้งหมด แต่การตัดเงินต้นเหลือร้อยละ ๙๐ หรือ ร้อยละ ๕๐ ขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์ประกัน ถ้าหลักประกันค้ำคือราคาประเมินตลาดมากกว่ามูลหนี้ คือต้นบวกดอกที่ค้างชำระทั้งหมดจะหักดอกทั้งหมด เหลือต้นร้อยละ ๙๐ คือซื้อในราคาร้อยละ ๙๐ ของเงินต้น สถาบันเจ้าหนี้เดิมรับภาระดอกเบี้ยยั้งทั้งหมดกับเงินต้นร้อยละ ๑๐ แล้วเกษตรกรผ่อนชำระกับกองทุนฯ ร้อยละ ๕๐ ถ้า

หลักประกันไม่คุ้มกองทุนฯ จะซื้อในราคาร้อยละ ๕๐ ดอกเบี้ยของกองทุนฯ ร้อยละ ๑ ไม่เกินร้อยละ ๔ อัตราดอกเบี้ยตายตัว ระยะเวลาไม่เกิน ๒๐ ปี สำหรับกรณี ธ.ก.ส. หากจะขายหนี้และกองทุนฯ จะซื้อได้ มีเงื่อนไขคือ คนที่ถูกบังคับคดีขายทอดตลาดเท่านั้น ไม่ใช่แค่หนี้เสีย ๓ ปีอย่างเดียว

การปรับโครงสร้างหนี้ เกษตรกรจะทำสัญญาใหม่กับสถาบันเจ้าหนี้เดิม โดยแขวนดอกทั้งหมดและเงินต้นร้อยละ ๕๐ ซึ่งในสัญญาระบุไว้ว่าแขวนทั้งหมดไว้ เมื่อผ่อนชำระคืนเงินต้นครบร้อยละ ๕๐ แล้วจึงจะตัดทั้งดอกทั้งหมดและตัดทั้งเงินต้นร้อยละ ๕๐ ที่แขวนไว้ อัตราดอกเบี้ย **MRR-3.00%** ต่อปี ซึ่งจบแล้วจะเป็นร้อยละ ๔ กว่า แต่หากเกษตรกรไม่สามารถผ่อนชำระตามสัญญาใหม่ และขาดส่งเกิน 2 งวดขึ้นไป จำนวนเงินต้นและดอกเบี้ยที่ถูกแขวนไว้ จะกลับมาเป็นยอดหนี้เช่นเดิม

นอกจากนี้ยังมีการฟื้นฟูเกษตรกรในกลุ่ม ด้วยการส่งเสริมอาชีพ เพราะตามระเบียบของกองทุนฯ เมื่อเกษตรกรได้รับการจัดการหนี้หรือปรับโครงสร้างหนี้แล้ว จะต้องทำกิจกรรมฟื้นฟูอาชีพกับ กฟก. เป็นระยะเวลา ๕ ปี อาชีพเดิมในกลุ่มฯ ส่วนมากคือ การทำสวนมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาลมะพร้าว ปอกุ้ง และสวนผักแบบผสมผสาน ประมาณ ๑ ใน ๓ ของกลุ่ม ส่วนอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงไก่ไข่ ทำให้มีรายได้เพิ่ม ไม่ต้องซื้อไข่กิน ทางกลุ่มได้ทดลองเลี้ยงมา ๑ ปี พบว่าแม่ไก่ออกไข่ทุกวัน แต่ละวันพอกินและเหลือขาย จึงอยากให้ทุกบ้านเลี้ยงไว้ ๔ - ๕ ตัว ซึ่งในอดีตบางครอบครัวเคยเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย แต่ไก่ไข่ใช้พื้นที่น้อยกว่า แค่ ๑ - ๒ ไร่ เท่านั้น

กิจกรรมขององค์กร

ทางกลุ่มฯ มีการจัดประชุมเดือนละครั้ง ทุกวันที่ ๕ ของเดือน เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ที่บ้านเลขานุการของกลุ่ม โดยผู้เข้าร่วมมีทั้งกรรมการและสมาชิก เพื่อติดตามความคืบหน้าการแก้ไขปัญหาหนี้สิน นำข่าวจากกองทุนฯ มากระจายให้สมาชิกรับรู้ ถ้ามข่าวคราวของสมาชิกว่า ธ.ก.ส. ได้ไปติดตามทวงหนี้หรือไม่ และมีใครเดือดร้อนเรื่องอะไรบ้าง

รวมทั้งการประชุมร่วมกับกองทุนฯ ทุกวันอังคารสุดท้ายของเดือน การเข้าร่วมสัมมนากับองค์กรภายนอกต่างๆ และไปศึกษาดูงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร เพื่อนำกลับมาจัดทำแผนโครงการที่รับการสนับสนุนจากกองทุนฯ แต่หลังจากการรัฐประหารเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ กลุ่มไม่ได้มีการจัดประชุม เมื่อมีเรื่องจำเป็นเท่านั้นจึงเรียกประชุม เช่น รับเรื่องจากกองทุนฯ มาว่ามีข่าวอะไรแจ้งมาบ้าง ก็นำมาแจ้งแก่สมาชิก เช่น การให้เสนอรายชื่อการปรับโครงสร้างหนี้ (ประมาณ ๓๐ กว่าคนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน)

นอกจากนี้กลุ่มมีกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ โดยสมาชิกออมเดือนละ ๑๐๐ บาท และกลุ่มจะนำมามัปล่อยกั้แก่สมาชิกในกลุ่มที่เดือดร้อน แต่ก่อนหน้ากรรมการชุดปัจจุบันไม่มีเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเหลือทิ้งไว้ ทำให้เงินในกลุ่มไปอยู่กับคนที่กู้ไปแล้วไม่ส่งคืน โดยมีการตามทวงคืนแต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้คืน ช่วงสามปีที่ผ่านมามีคนมาผ่อนคืนให้บ้าง ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท แล้วเงียบหายไป แต่กรรมการมีแนวทางว่าจะตามเก็บคืนให้ครบ จากนั้นจะตั้งเป็นเงินออมทรัพย์ในกลุ่มเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของกลุ่ม และจะไม่ปล่อยกู้อีก

นอกจากนี้กลุ่มฯ ได้เลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งเป็นกิจกรรมอาชีพเสริมตามแนวทางของกองทุนฯ แต่สมาชิกลงทุนกันเอง จากสมาชิก ๗ คนๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท (ค่ากรง พันธุ์ไก่ อาหาร) สมาชิกฝากเลี้ยง ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

รวมทั้งมีการเพาะเห็ดหลายอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมอาชีพเสริม ตามแนวทางของกองทุนฯ จากการทดลองทำมาปีครึ่ง พบว่าประสบความสำเร็จเพราะมีผลผลิต แต่จุดคุ้มทุนอยู่ที่ ๔ โรง โดยขึ้นโครงไว้ ๔ โรง แต่ผลผลิตจริงได้ ๒ โรง เพราะเงินลงทุนไม่พอ เนื่องจากกองทุนฯ ยังไม่อนุมัติโครงการ ปริมาณการผลิตจึงไม่พอตามที่กำหนดไว้หลายชนิด รายได้ยังไม่มาก และคนทำลดลงจากสมาชิก ๕ คนเหลือ ๓ คน มีคนเพาะเชื้อและคนทำโรงเพาะ และพยายามคิดค้นว่าจะเพาะเห็ดอย่างไร ไม่ให้ผลผลิตออกมาชนกับคนอื่น ซึ่งกองทุนฯ แนะนำการทำแหม่มเห็ดในช่วงเห็ดออกมาล้นตลาดซึ่งทำให้ราคาถูกลง

ส่วนกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ในกลุ่ม คือการทำน้ำยาล้างจาน หลังจากไปดูงานที่ศูนย์เรียนรู้มา แต่ทำแล้วไม่ได้กำไร เพราะต้องไปซื้อหัวเชื้อมาจาก ธ.ก.ส. ขายได้เท่าทุน ราคาเท่ากับที่ซื้อจากตลาดหรือแพงกว่า ซักคราบก็ไม่ค่อยออก ดังนั้นจึงสรุปว่าซื้อใช้ดีกว่า

ปัญหา/อุปสรรค และบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ในช่วงเริ่มต้นของโครงการปรับโครงสร้างหนี้ (ปคน.) มีธนาคาร ๔ แห่งคือ ธ.ก.ส. กรุงไทย ออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ แต่ต่อมาธนาคารกรุงไทยไม่เข้าร่วมเพราะส่วนใหญ่ไม่ยอมขายหนี้ให้กองทุนฯ ส่วนธนาคารอาคารสงเคราะห์อ้างว่าเป็นธนาคารที่ปล่อยกู้เพื่อบ้านและที่อยู่อาศัย ยืนยันว่าไม่เคยปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกรมาทำการเกษตร ถ้ายอมขายให้กองทุนฯ จะผิดกฎหมาย จึงไม่สามารถซื้อได้เลย ธนาคารออมสินก็อ้างว่าเป็นธนาคารที่ปล่อยกู้เพื่อที่อยู่อาศัย แต่พ.ร.บ.กองทุนฯ บอกว่าต้องกู้มาเพื่อการเกษตร ธนาคารจึงไม่ขายหนี้ให้กองทุนฯ ดังนั้นหนี้ของเกษตรกรกลุ่มนี้จึงไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา จึงเหลือ ธ.ก.ส. แห่งเดียวที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างหนี้ ปัญหานี้เกิดจาก พ.ร.บ.กองทุนฟื้นฟูฯ ไม่ได้ลงรายละเอียดบังคับไว้ว่าเจ้าหนี้จะต้องขายหนี้ แต่ให้อำนาจตัดสินใจอยู่กับเจ้าหนี้ว่าจะขายหรือไม่ และไม่ได้

ตราไว้ในกฎหมายอาญาและแพ่งจึงจะบังคับให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามได้ ดังนั้นต้องแก้ไขตัวกฎหมาย พ.ร.บ.กองทุนฯ ปัญหาอุปสรรคนี้ทำให้การซื้อหนี้และ ปคน. กับสถาบันเจ้าหน้าที่ ยึดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน เพราะสถาบันการเงินเจ้าหน้าที่ไม่ยินยอม และมีสิทธิที่จะไม่ตอบหรือให้เหตุผลด้วย

ช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๘ มีสมาชิกเข้าร่วมกับกลุ่มประมาณ ๗๐ - ๑๐๐ คน แต่หลังจากได้รับการแก้ไข ปัญหาหนี้แล้ว สมาชิกบางส่วนได้หายไป เพราะมีเป้าหมายมารวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเรื่องหนี้อย่างเดียว จึงไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม ไม่มาร่วมกิจกรรม ไม่มาประชุม ไม่เคลื่อนไหว แต่ยังคงไปใช้หนี้กับกองทุน มีบางคนไม่เป็นหนี้แต่หวังเงินกู้ดอกเบี่ยถูกจากกองทุนฯ และบางส่วนของไม่มาคือบ้านไกล และมีปัญหารายได้น้อย ต่างกับกลุ่มที่เลี้ยงปลาและกุ้งที่มีรายได้มาก นอกจากนี้ช่วงที่ผ่านมามีการเก็บค่าใช้จ่าย กับสมาชิกโดยไม่มีใบเสร็จ ทำให้สมาชิกบางส่วนไม่เข้าร่วมต่อ ปัจจุบันเหลือสมาชิกจริงๆ ประมาณ ๕๐ ราย ทั้งที่ได้จัดการหนี้และยังไม่ได้จัดการหนี้ และที่ยังมาร่วมเพราะบางส่วนเป็นกรรมการทำให้มีความรับผิดชอบที่ยังผูกพันอยู่

กลุ่มดอนฯ มีการร่างระเบียบปฏิบัติแต่ยังไม่ได้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่น การออมทรัพย์ ค่าสมาชิกแรกเข้า ๑,๐๐๐ บาท การขาดประชุม ๓ เดือนติดต่อกันจะต้องออกจากสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้การบริหารงานในกลุ่มยังไม่เป็นเอกภาพ ไม่ซื่อสัตย์ ไม่โปร่งใส ไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อกลุ่มคือ เงินที่ออกมาเก็บมาเกือบแสนบาทไปอยู่กับคนที่ก๊วไป ตามทวงคืนไม่ได้ เพราะประธานและกรรมการรุ่นก่อนๆ ไม่ได้ตั้งหลักฐานไว้ให้ ช่วงเวลาที่ติดตามอย่างจริงจังจะมีสมาชิกมาผ่อนให้บ้าง เช่น ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท แต่มาแค่ครั้งสองครั้งแล้วหายเงียบไป จากปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นบทเรียนที่ทำให้กรรมการชุดปัจจุบันไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเงิน เช่นไม่เก็บเงินเวลาเข้าประชุม และจะเริ่มนำร่างระเบียบปฏิบัติมาใช้จริง

จากปัญหาทั้งหมดส่งผลต่อการที่ไม่มีสมาชิกมาร่วมกิจกรรม ยังไม่มีวิธีการเปลี่ยนความคิด หรือวิธีการผลิตทางการเกษตร เพื่อเป้าหมายหลักคือการทำเกษตรอินทรีย์และพอเพียง ซึ่งทางกองทุนฯ กำลังจะหนุนเสริมในเรื่องนี้

ความสำเร็จในปัจจุบันและเป้าหมายในอนาคต

กลุ่มประสบความสำเร็จ เพราะแก้ปัญหาสมาชิกได้เกือบครึ่งหนึ่งแล้ว คือ ได้รับจัดการหนี้ ๑๒ ราย ยกเลิกหนี้ ๕ ราย คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (อชก.) ๔ ราย ปรับโครงสร้างหนี้ (ปคน.) ๑๙ ราย รวม 40 ราย จากที่ขึ้นทะเบียนไว้ ๑๐๒ ราย ส่วนเป้าหมายต่อไป คือปลดหนี้สมาชิก

ทั้งหมดเฉพาะที่เคลื่อนไหรร่วมกันมาประมาณ ๕๐ กว่าคน ซึ่งเหลือไม่เกิน ๓๐ คนที่ยังไม่ได้ปรับโครงสร้าง
หนี้

ส่วนปัจจัยที่ทำให้สำเร็จคือ สมาชิกที่เป็นหนี้แต่ละคนต้องการปลดหนี้ เพราะเป็นหนี้มานานไม่
สามารถใช้คืนได้ เช่น เป็นหนี้ ธ.ก.ส. มา ๑๐ - ๒๐ ปี ไม่สามารถปลดหนี้ได้ พอตายไปแล้วส่งหนี้ต่อมาถึง
รุ่นลูกก็ยังไม่สามารถปลดหนี้ได้ จึงต้องการให้กลุ่มและกองทุนฯ ช่วยแก้ไขปัญหา นำที่ดินกลับคืนมา ไม่ถูก
ยึดหรือขายทอดตลาด ซึ่งมีหลายรายที่ก่อนเข้ามาร่วมกับกลุ่มถูก ธ.ก.ส. หรือธนาคารอื่นๆ ฟ้องแต่ยังไม่ถูก
ยึดที่ดิน

แผนงานในอนาคตของกลุ่ม

๑. การแก้ไขปัญหาหนี้สิน คือการปลดหนี้สมาชิกทั้งหมด ๒๐ กว่าราย โดยได้เสนอชื่อ ปคน. กับ ธ.
ก.ส. ทั้งหมดแล้ว แต่ต้องรอการยินยอมจากเจ้าหนี้

๒. การติดตามทวงคืนเงินกู้ของออมทรัพย์ ถ้าเก็บคืนมาครบแล้วจะเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายในกลุ่ม
เพราะกลุ่มไม่ได้เก็บเงินค่าใช้จ่ายเวลาประชุมเพื่อเป็นเงินกองกลาง

๓. แผนฟื้นฟูอาชีพ คือการเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการคิดร่วมกัน โดยแต่ละครอบครัว
ลงทุนเอง จะชวนถึงบังคับ เพราะจากการทดลองเลี้ยงพบว่าประสบความสำเร็จ และถ้าเลี้ยงบนน้ำจะไม่
เหม็นมูลไก่

๔. กองทุนฯ จะหนุนเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรกรรมยั่งยืน โดยจะเชิญวิทยากร
จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาให้ความรู้กับกลุ่มฯ เพื่อเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับวิถีการผลิตทาง
การเกษตรเพื่อนำไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรพอเพียง และพัฒนาทักษะแกนนำ

กรณีศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร

ครอบครัวนายบุญรอด เทียมสมชาติ

นายบุญรอด เทียมสมชาติ เป็นประธานกลุ่มดอนมะโนรา่วมใจ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๔ มีสมาชิกในครอบครัว ๓ คน ประกอบด้วยพ่อแม่ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร และลูกสาวที่เรียนจบปริญญาตรี แต่งงานแยกครอบครัวออกไปอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำเกษตรบนที่ดินเช่าจำนวน ๑๓ ไร่ มีที่อยู่อาศัยและทำสวนผสมผสาน โดยปลูกบวบเหลี่ยม มะระใหญ่ มะนาว มะละกอ มะม่วง เลี้ยงปลาในร่องสวน และเลี้ยงไก่ไข่ของกลุ่มฯ จำนวน ๓๐ ตัว

รายได้และรายจ่ายของครอบครัว

ช่วงที่มีผลผลิตออกขาย นายบุญรอดจะมีรายได้ประมาณวันละ ๔,๐๐๐ บาท เป็นระยะเวลา ๘ เดือน (๔,๐๐๐ บาท X ๒๔๐ วัน) ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาเป็นรายได้จากบวบอย่างเดียว มีช่วง ๔ เดือนที่ไม่ได้ผลผลิต เพราะต้องรื้อและปลูกใหม่ทุก ๒ เดือนใช้เวลาปลูก ๑ เดือน รวมมีรายได้ทั้งสิ้น ๙๖๐,๐๐๐ บาท ต่อปี

ส่วนรายจ่ายและต้นทุนการผลิตในแปลงเกษตร ประกอบด้วย

๑. ค่าแรงวันละ ๑,๐๐๐ บาท (๒ - ๓ คน) X ๓๖๕ วัน เป็น ๓๖๕,๐๐๐ บาท

๒. ค่าเช่าที่ ๒๖,๐๐๐ บาท

๓. ค่าน้ำมันรถ ๒๐๐ บาท X ๓๖๕ วัน รวม ๗๓,๐๐๐ บาท

๔. ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง

- ปุ๋ยเคมี ๑ กระสอบ ต่อ ๑ ไร่ X ๔๖๐ บาท ต่อปี คิดเป็น ๒๒,๐๘๐ บาท

- ปุ๋ยอินทรีย์ ๒ กระสอบ ต่อ ๑ ไร่ X ๔๐๐ บาท ต่อปี คิดเป็น ๓๘,๔๐๐ บาท

- ยาฆ่าแมลงและยาเร่งฮอร์โมน ๒,๕๐๐ บาท ต่อ ๑ ไร่ X ๓๖๕ ไร่ คิดเป็น ๑๒๐,๐๐๐ บาท

๕. ค่าพันธุ์พืช ๔ เดือน ต่อ ครั้ง

- ค่าเมล็ดบวบ ๓ ครั้ง X ๒๗ กระป๋อง X ๓๔๐ บาท คิดเป็น ๒๗,๕๔๐ บาท

- ค่ามะระ ๑,๑๕๐ บาท X ๗ กระป๋อง ต่อครั้ง รวม ๘,๐๕๐ บาท

- ค่ากิ่งมะนาว ๗๐๐ กิ่ง X ๓๕ บาท รวม ๒๔,๕๐๐ บาท

- มะละกอเก็บเมล็ดเอง

รวมทั้งสิ้น ๗๐๔,๕๗๐ บาท

หนี้สินและเหตุผลของการเป็นหนี้

จำนวนหนี้และสถาบัน เงินกู้	เหตุผลของการเป็นหนี้	ดอกเบี้ย	สถานะหนี้ในปัจจุบัน
หนี้ ธ.ก.ส. ๒๐๐,๐๐๐ บาท	กู้เงินมาลงทุนปลูกองุ่น	ร้อยละ ๔ บาทกว่า	ได้รับการปรับโครงสร้างหนี้ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๖ เหลือเงิน ต้นจำนวน ๑๓๐,๐๐๐ บาท ชำระคืนเข้าปีที่ ๓ ทำ สัญญา ๑๕ ปี ชำระคืนปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท
หนี้ นอก ระบบ กับ ชาวบ้าน ๓ ราย รวม ๖๐๐,๐๐๐ - ๗๐๐,๐๐๐ บาท	กู้เงินมาลงทุนปลูกองุ่น	ร้อยละ ๒๐ บาท ต่อปี	ชำระคืนหมดแล้ว
หนี้ นอก ระบบ กับญาติพี่ น้อง ๒๐๐,๐๐๐ บาท	กู้เงินมาลงทุนปลูกองุ่น	ร้อยละ ๑๕ บาท ต่อปี	ชำระคืนหมดแล้ว
รวม ๑,๐๐,๐๐๐ - ๑,๑๐๐,๐๐๐ บาท			คงเหลือหนี้ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

นายบุญรอด เริ่มเป็นหนี้ประมาณปี พ.ศ.๒๕๓๖ - ๒๕๓๗ เป็นการกู้เงินมาลงทุนปลูกองุ่น โดยเช่า
ที่ดิน ๒๐ ไร่ เงินลงทุนทั้งหมดนับล้านบาท จากแหล่งเงินกู้ ๓ แหล่ง คือ ๑. ธ.ก.ส. ๒๐๐,๐๐๐ บาท ๒.
ชาวบ้าน ๓ ราย ๖๐๐,๐๐๐ - ๗๐๐,๐๐๐ บาท ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ดอกเบี้ยร้อยละ ๒๐ บาท ต่อปี ๓.
ญาติพี่น้อง ๒๐๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๕ บาท ต่อปี จากการเก็บผลผลิตองุ่นครั้งแรกที่เรียกว่ามีด
แรก ขายได้ราคา ๓๕ - ๓๘ บาท ครั้งที่ ๒ เสมอทุน ครั้งที่ ๓ ราคาตกลงเหลือ ๑๐ - ๑๒ บาท และมีดสี่
เหลือ ๕ บาท เนื่องจากมีคนปลูกเยอะและผลผลิตออกสู่ตลาดเยอะ ซึ่งองุ่นแก่จัดๆ จะร่วงและขายไม่ได้ มี
อายุการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ ๑๐๐ วัน จึงต้องรีบตัด เมื่อราคาตกลงมากจึงขาดทุน ทำให้ไม่มีเงินชำระหนี้

ที่ผ่านมาได้ชำระหนี้ค้ำเป็นก้อน มีวิธีการเก็บรวบรวมเงินคือ เมื่อมีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร เช่นการขายบวบได้เงิน ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท จะนำไปใช้ค้ำที่เดียวทั้งก้อน หรือหากมีรายได้เป็นชุดๆ หลังหักค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าแล้ว เงินที่เหลือก็จะรวบรวมจนครบแล้วชำระค้ำทั้งก้อน เพราะถ้าทยอยจ่ายดอกเบี้ย เงินต้นจะไม่ลดลง ต้องจ่ายเป็นก้อนที่เดียวและจ่ายเป็นปี คือหนึ่งปีไปครั้งเดียว จะไม่ไปทยอยจ่าย เพราะทำสัญญาเป็นรายปีเป็นรอบการผลิต ไม่เหมือนแหล่งทุนอย่าง ธ.ก.ส. ที่ทยอยจ่ายได้ แต่ปัจจุบันชำระค้ำ ธ.ก.ส. เป็นรายปี เพราะบางที่ระบบของ ธ.ก.ส. ก็คำนวณเงินลูกค้าที่ไปชำระหนี้ผิด ทำให้ดอกและต้นไม่ลดลงเมื่อไปทยอยจ่าย

แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

หลังจากขาดทุนจากการปลูกองุ่น จึงได้เปลี่ยนมาปลูกส้มเขียวหวาน แต่พบอุปสรรคและปัญหาคือ ผลผลิตส้มเขียวหวานโดนความร้อนจากโรงไฟฟ้าราชบุรีทำให้ผลร่วง จึงเปลี่ยนมาปลูกฝรั่งบ้านสีทอง แต่ผลผลิตก็ร่วงอีก ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ.๒๕๔๔ - ๒๕๔๕ จุดเปลี่ยนของชีวิตคือการได้เก็บเมล็ดบวบเหลี่ยมจากที่ซื้อมา ทดลองว่าจะปลูกได้หรือไม่ พบว่าขายได้ราคาดี โดยนำไปขายส่งที่ตลาดศรีเมือง จ.ราชบุรี เช่ารถไปวันละ ๓๐๐ บาท ขากลับขึ้นรถเมล์ ได้ผลผลิตครั้งละ ๔๐๐ - ๕๐๐ กิโลกรัม ราคาสูงสุด กิโลกรัมละ ๔๕ บาท (ช่วงต้นม.ค. หรือหนาวจัด) ราคาต่ำสุดกิโลกรัมละ ๓ บาท (ช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ เข้า - ออกพรรษา ๓ เดือน ราคาประมาณ ๕ - ๖ บาท เพราะไม่มีผู้บริโภค เนื่องจากกลับบ้านหรือไปเที่ยว) ทั้งนี้ราคาเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๕ - ๑๖ บาท สำหรับปัญหาอุปสรรคของบวบคือราคาตลาด และช่วงเทศกาลราคาจะลดลง มีโรคและแมลงบ้างเป็นช่วงๆ เช่น แมลงวันทองจะมาน้ำมะม่วงออกผล และเพลี้ย จึงต้องใช้ยาฆ่าแมลงทุกอาทิตย์ ซึ่งรู้จักการใช้และป้องกันจึงยังไม่มีปัญหาต่อสุขภาพ

ประมาณปี พ.ศ.๒๕๔๖ - ๒๕๔๗ ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวเริ่มดีขึ้นจึงทยอยใช้หนี้ที่ละแหล่ง โดยชำระค้ำทั้งหมดในคราวเดียว ได้ชำระหนี้ก่อนครบก่อน เพราะดอกเบี้ยแพงกว่า ต่อมาเป็นญาติ จนปัจจุบันเหลือเพียง ธ.ก.ส. นอกจากนี้ยังได้ซื้อรถกระบะเงินผ่อน ๖ ปี (๗๒ เดือน) ผ่อนเดือนละ ๙,๐๐๐ บาท และประกันชั้น ๑ ซึ่งผ่อนหมดแล้วด้วยเงินรายได้จากบวบทั้งหมด

ปี พ.ศ.๒๕๔๙ มีการประกาศทางโทรทัศน์ว่ามีกองทุนฟื้นฟูฯ ให้เกษตรกรตั้งกลุ่มเพื่อขึ้นทะเบียนเพื่อนบ้านจึงชวนกันเข้าร่วมจำนวนมาก นายบุญรอด จึงเข้าร่วมกับกองทุนฯ เพราะเห็นว่าจะปลดหนี้ได้

โดยเข้าไปร่วมเคลื่อนไหวกิจกรรม. ชุมชนหน้าลานพระบรมรูปทรงม้า และหน้าทำเนียบ ฯลฯ จากนั้นจึงได้รับการปรับโครงสร้างหนี้ ซึ่งหากไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มฯ เงินรายได้จากบวบอย่างเดียวก็สามารถชำระหนี้ ธ.ก.ส. คืนหมดได้ แต่จากการเข้าร่วมกับกลุ่มฯ จนได้รับการปรับโครงสร้างหนี้ก็ทำให้จำนวนหนี้ลดลงครึ่งหนึ่ง

จากนั้นปลายปี พ.ศ.๒๕๕๖ ได้ย้ายมาเช่าที่ดิน จำนวน ๑๓ ไร่ แปลงปัจจุบัน นอกจากปลูกพืชแล้วยังเลี้ยงปลาแบบธรรมชาติในร่องสวน ไม่ได้เน้นขายแต่เพื่อให้กินสำหรับ ตะไคร่น้ำ และแห่น โดยใช้เวลากำจัดวัชพืชจะทำให้ไม่รก ขายได้ปีละครั้ง นำไปขายที่สะพานปลาเอง อีกทั้งยังมีมะม่วงบนร่องสวนที่เจ้าของปลูกไว้เป็นผลพลอยได้จากการเช่าที่ และเป็นรายได้ที่เพียงพอแก่ค่าเช่าที่

ทั้งนี้ในการทำเกษตร ได้ศึกษาและทดลองเอง ปลูกทุกอย่างที่ขายได้ เพื่อเป็นช่องทางที่จะได้เงินเข้ามา เพราะการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความเสี่ยงมาก เช่น การปลูกองุ่น แต่การปลูกแบบผสมผสานจะลดความเสี่ยง ถ้าปลูกอย่างเดียวก็ขายได้อย่างเดียว และการปลูกหลายอย่างแต่ใช้ปุ๋ยและยาเท่ากับการปลูกพืชอย่างเดียว คือใช้พื้นที่เท่าเดิมแต่มีผลผลิตพืชอย่างอื่นเพิ่มเข้ามา เช่น ถ้าปลูกแคบวกับมะระแล้วไม่ได้ปลูกมะละกอและมะนาวก็ต้องใส่ปุ๋ยและฉีดยาฆ่าแมลงเท่าเดิม แต่ถ้าปลูกมะละกอและมะนาวแซมเข้าไปปลูกบวกับมะระข้างบน ก็ใส่ปุ๋ยและฉีดยาฆ่าแมลงเท่าเดิม และต่อไปเมื่อนำบวกับมะระออก มะละกอและมะนาวซึ่งเติบโตขึ้นก็จะได้ผลผลิต มีรายได้หลายช่วงและหลากหลายต่อไป เพื่อสอดคล้องกับแผนชีวิตในระยะยาว เพราะหนี้ลดลงเยอะแล้ว หากมีวันที่บวบราคาตกลงจนใช้หนี้ไม่ได้จะเปียแชร์เฉพาะหน้า รวมทั้งมีเงินออมอยู่

ความสำเร็จในปัจจุบันและเป้าหมายในอนาคต

ความสำเร็จคือการชำระหนี้ครบคืนทั้งหมด ๒ แหล่ง และได้รับการปรับโครงสร้างหนี้จาก ธ.ก.ส. ส่วนเป้าหมายคือการปลดหนี้จาก ธ.ก.ส. และต้องการไถ่ถอนหลักทรัพย์จำนวน ๔ ไร่ ๓ งาน ซึ่งเป็นสวนมะพร้าวและให้น้องสาวดูแล คาดว่าไม่เกิน ๑๐ ปี ผ่านมาอย่างเข้าปีที่ ๓ แล้ว สามารถชำระได้ปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท และอยากมีเงินให้ลูกเรียนต่อ ไม่อยากให้หนักไปถึงลูก และมีแนวคิดว่าจะลดการใช้สารเคมี เพราะส่งผลต่อสุขภาพ เมื่อฉีดยาฆ่าแมลงจะเป็นละอองปลิวโดนหน้า ซึ่งปกติจะใช้เวลาฉีด ๓ - ๔ ชั่วโมง ทำให้อ่อนเพลีย หลังฉีดจึงต้องอาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้า ตีมน้ำโซดา ๑ แก้ว หรือน้ำสะอาดผสมเกลือ

ประมาณครึ่งแก้ว เพื่อขับสารพิษ ต้มชั้กพักประมาณ ๑ ชั่วโมง จะมีคล้ายเหงื่อเป็นละอองผุดออกมาตามรู ขุมขน ทั้งนี้ยังไม่เคยตรวจเลือดเพื่อหาสารเคมี

รวมถึงปัจจุบันอายุมากขึ้น กำลังเข้าสู่วัยชรา จึงเริ่มหาพืชอื่นที่ปลูกได้ในระยะยาวมาปลูก เพราะ ร่างกายเริ่มไม่ไหว หนื่อยง่ายขึ้น เพราะการปลูกบวบซึ่งเป็นพืชอายุสั้นนั้นเหนื่อยมาก ต้องปลูกใหม่ทุก ๓ - ๔ เดือน ต่อไปจะปลูกไม่ไหว จึงต้องหาพืชอื่นมาทดแทนที่เก็บผลผลิตได้ยืนยาวกว่า เช่น มะละกอมะนาว ที่มีอายุ ๒ - ๓ ปี ซึ่ง ๒ - ๓ วัน รดน้ำครั้งหนึ่ง และเดือนหนึ่งฉีดยาเพื่อควบคุมโรคครั้งหนึ่ง โดยจะเข้าที่ดินผืนนี้ไปจนกว่าเจ้าของจะไม่ให้เข้า ทำสัญญาครั้งละ ๓ ปี ที่ผ่านมาปลูกบวบอย่างเดียวมาตลอด เพิ่งปลูกแบบผสมผสานเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ต่อไปหากเหลือมะนาวอย่างเดียวจะลดสารเคมีลงได้ แต่ต้องค่อยๆ ปรับ ค่อยๆ ลด จะหยุดการใช้สารเคมีทันทีไม่ได้ ยังต้องทำเกษตรเคมีผสมอินทรีย์ต่อไปก่อน ถ้าเจ้าของไม่ให้เข้าต่อ ก็จะกลับไปอยู่ในที่ดิน ๔ ไร่ ที่เป็นสวนมะพร้าว และอาจปรับพื้นที่ใหม่ทำเป็นสวนผสมผสาน ซึ่งต้องดูสภาพดินและน้ำอีกทีว่าจะปลูกพืชชนิดใดบ้าง และอยากให้ออกกลุ่มคอนฯ มีความเข้มแข็ง มั่นคง รวมกลุ่มตลอดไป

ปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ

ปัจจัยในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่ทำให้ประสบความสำเร็จ โดยมีลูกหลานเป็นแรงผลักดัน และลูกมีความอดทน ช่วยงานในสวนตั้งแต่เด็ก รวมทั้งความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง เข้าใจตรงกัน หันหน้ามาช่วยกัน พึ่งและปรึกษาหารือกันทุกเรื่อง สามัคคีกัน เช่น จะนำเงินก้อนนี้ไปใช้หนี้ก่อน หรือซื้อรถ ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ทั้งหมดนี้เป็นกำลังใจที่สำคัญในการต่อสู้ และฟันฝ่าอุปสรรค รวมทั้งพ่อตาที่ให้ความช่วยเหลือ ในช่วงที่ชีวิตกำลังเข้าสู่ทางตัน เหลือเงินแค่ ๒๐ บาท พ่อตาได้ให้โฉนดไปจำนองกับชาวบ้าน ชีวิตจึงดำเนินต่อไปได้

รวมทั้งความที่เป็นคนช่างสังเกต มีการคิดค้นทดลอง เรียนรู้ประสบการณ์การทำสวนหลากหลายชนิด ซึ่งจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือการทดลองปลูกบวบ จนประสบความสำเร็จด้านรายได้ ทำให้สามารถชำระคืนหนี้สินได้ รวมถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรอบด้าน การได้รับความรู้จากการไปเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาต่างๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ได้พัฒนาศักยภาพตัวเองและนำไปปรับใช้กับชีวิต อีก

ทั้งการเริ่มเข้าสู่วัยชราทำให้ร่างกายเริ่มทำงานหนักไม่ไหว จึงต้องปรับอาชีพให้ยั่งยืนขึ้น จึงได้ปรับ
กระบวนการผลิตมาเป็นเกษตรแบบผสมผสาน

ที่สำคัญคือการรวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวผลักดัน จนทำให้มีกองทุนฟื้นฟูฯ ทำให้ตนเองได้รับการปรับ
โครงสร้างหนี้ และจำนวนหนี้ที่เหลือกับ ธ.ก.ส. เหลือเพียงครึ่งหนึ่ง

ขอขอบคุณ ข้อมูลและผู้ให้สัมภาษณ์

1. สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สาขาจังหวัดสมุทรสงคราม
2. คุณคัคณางค์ สุวรรณทัต หัวหน้าสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สาขาจังหวัดสมุทรสงคราม
3. คุณบุญรอด เทียมสมชาติ
4. คุณปราณี เทียมสมชาติ

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน (LocalAct)

เลขที่ 55/245 ซอยงามวงศ์วาน 32 แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์: 0-2953-3541, โทรสาร : 0-2953-3542

เว็บไซต์: www.landactionthai.org , เฟสบุ๊ก : <https://www.facebook.com/LocalAct>